

rt geschoten, borg van zijn dvinisme, ge-typer en Ba-teruggegrepen id, weer een beleefd thans w jeugd ver-

het bescha-inzicht in de imatie.

id, dan moet gemeener en ar het mate-ristieke wijs-

waaruit wij atuur en de

uredigheid in

het positieve bel verwaan Hegel!) zijn in een anti-

a, die alleen eft de chris-aan de bloot geveer gelijk wiskunde.

en der waar-grijke stoffen tot de meeste

ijpelijk.

angelie en angelie laten le standpunt, a wetenschap lie door den kstelling van heel andere e kennis der trok zich de rlossing van

enbaring van iet te geven verkondiging, en boek, dat uit de ziel ven en de

zin genomen en heiligheid en sluit dan ting en den t het woord den zin van uit ziektoef-ormatie, d.i. aald misvor-in enger zin eil genoemd t opgewekt; moet uitge-zin, als ge-gewend wor-on, dat elke ur heeft en drie soorten nderlijk be-king, dat de juridischen, e mag echter dere wegen t kerkherstel thirurgischen ormatie dus karakter is: ertele gebeu-s deel eener ganisatie, en

Het tweede ut in breuke d waren de alvijn enz.: den ongsten kerk, is de nen voor de a de valsche r gehandeld olgens wordt istelling met nderlijke pa-eid komt de e. En nadat lie tot stand kter, eindigt de Gereford-dient onder-n inbezitne- wordt.

wereld op veelvuldige wijze in contact stonden en hun gedachten en aandoeningen in het Woord neerlegden, onder leiding des Heiligen Geestes. God heeft ons in den Bijbel, in dien organischen weg, veel meer gegeven, dan de centrale waarheid des Evangelies. De Schrift is, in den vollen zin des woords, een levensboek, een gids, die ons het spoor Gods wijst op alle velden van het leven, waar de Vader in de hemelen Zijn kinderen tot eenige taak roept.

De Bijbel geeft ons de grondbeginselen voor alle wetenschap, ja, meer dan wij zelf vermoeden, ook het materiaal, dat ons dienen kan tot oplossing van de bijzondere problemen, waarvoor ons de wetenschap stelt.

Hoezeer in onze traditioneele voorstelling de Bijbel en de filosofie elkaar vreemde begrippen zijn, moeten wij bij nuchtere bezinning tot de slotsom komen, dat er juist geen vak van wetenschap is (natuurlijk de theologie uitgezonderd), dat zoozeer in den Bijbel de inspiratie en de waarden tot ontwikkeling vindt, als de wijsbegeerte.

Laat ons enkele hoofdzaken noemen.

Daar is vooreerst het groote feit, dat de Bijbel ons leert kennen Hem, zonder Wien ook de meest sublieme wetenschap haar wortel en doel mist: den levenden God!

Descartes heeft eens verklaard: „Zonder God is er geene waarheid“, en deze belijdenis is de andere vorm van het dichterlijk getuigenis: „In uw licht zien wij het licht“.

Wie God kent heeft in deze kennis de aansporing om belang te stellen in al het geschapene, zich te verwonderen over al het gebeuren, en de groote werken Gods te onderzoeken met heilige ambitie.

„De werken des Heeren zijn groot, zij worden gezocht van allen, die er lust in hebben“ (Ps 111:2).

Zijn Israëls psalmisten en profeten, die diep onkundig waren ten opzichte van de wetten van Kepler en Newton, in hun aanschouwen en verstaan van de wonderen van het heelal niet grooter dan Haeckel en Einstein!

Oefent niet juist de levensfilosofie van Bergson daarom bekoring op ons uit, omdat deze „ziener“ zich, evenals die oude, vrome, dichters tegenover de wereld plaatst, niet zoozeer met het verstand, maar met de intuïtie? Is de moderne irrationeele filosofie niet juist daarom dichter bij de waarheid dan vele oudere stelsels, omdat zij het hart heeft leeren stellen in dienst van de wijsheid, gelijk de Schrift ons beveelt?

De filosofie zoekt een antwoord op de martelende vraag: Vanwaar is de wereld?

De Bijbel verklaart niet, maar onthult toch, het raadsel van „den beginne“.

De filosofie worstelt met de ontologische problemen.

De Schrift brengt ons in kennis, niet eerst met „het zijn“, maar met „den Zijnde“. Mozes bracht aan het volk den Naam van God: „Ik zal zijn, die Ik zijn zal“.

De filosofie komt niet verder dan tot het besluit van het bestaan Gods uit de idee Gods. De Bijbel leert ons de idee Gods af te leiden uit het bestaan Gods.

Voorts straalt de Schrift goddelijk licht over het probleem van het dualisme tusschen God en de wereld, leerende een transcendentie, waardoor God alles is zonder de wereld, en eene immanentie, waardoor God alles is in de wereld.

Het dualisme tusschen stof en geest handhavende, toont de Schrift de hogere eenheid van die twee in den mensch en den triomf van den geest over de stof, door de inwoning van Gods Geest in de natuur en in de Kerk.

In de Schrift vinden wij de, wel elementaire, maar toch profetisch-voorlichtende antwoorden op de vragen: Wat is de ziel? Wat is het lichaam? Wat is leven? Wat is vreugde? Wat is zonde? Wat is de dood?

Adam was, in zijn ongerepten staat, een wijsgeer, die aan de dingen namen gaf. Zijn kennis ging zóó diep, dat hij antwoord wist op de vraag: Wat is het ding? Door de zonde werd dit redelicht wel verduisterd, maar toch mogen wij aannemen, dat in de taal, die de Schrift ons heeft overgeleverd nog veel van deze wijsheidsschatten verborgen ligt.

Verder: De Schrift toont ons als den grond van het bestaande, niet het stof, maar den wil.

Het karakter van dezen wil is echter niet onbewustheid (zooals Schopenhauer leert), maar redelijkheid (de Logos).

Krachten der schepping van de wereld door den Logos, is ook de mensch, het hoogst ontwikkeld creatuur op aarde, aan de wereld logisch verbonden. De wereld is voor den mensch kenbaar, omdat in hem dezelfde Logos woont als in de wereld.

Een ken-leer in den streng wijsgeerigen zin van het Woord geeft de Schrift niet.

Maar zij geeft zeer waardevolle elementen voor den opbouw van een kenleer.

Tegenover Hegel, die het zijn restloos laat opgaan in het begrip, stelt de Schrift de waarheid van het ondoorgrondelijke van de diepste geheimen der schepping. De vrome Job krijgt van zijn God een heilige les in bescheidenheid, wan-

neer hem gevraagd wordt: „Waar waart gij, toen Ik de aarde grondde? geef het te kennen, indien gij kloek van verstand zijt? — Zijt gij gekomen tot aan de oorsprongen der zee? en hebt gij in het onderste des afgronds gewandeld? — Waar is de weg, daar het licht woont? en de duisternis, waar is hare plaats? — Weet gij de verordeningen des hemels, of kunt gij deszelfs heerschappij op de aarde bestellen“ (Job. 38)?

De Bijbel is een doorgaand vurig protest tegen den rationalistischen hoogmoed der wijsbegeerte. Behalve de creatuurlijke kleinheid van den mensch tegenover den hoogen, onbegrijpelijken, God, openbaart zij ook nog het geheim van de verduistering van des menschen verstand door de zonde. Zelfs de meest geniale geleerde staat tegenover de ware wijsheid als een dwaas (1 Cor. 1). En de wijste van alle, door Gods Geest verlichte, wijzen moeten erkennen: „Wij kennen ten deele, en wij profeteeren ten deele. Wij zien nu door eenen spiegel in eene duistere rede“ (1 Cor. 13).

Maar anderzijds doet de Schrift ons ook klaarljk verstaan, dat God wereld en mensch zóódanig op elkander aangelegd heeft, dat een bepaalde graad van kennis en bewustwording niet onmogelijk is. De zintuigen leeren ons werkelijkheid kennen, want zij zijn „beeld en gelijkenis“ van goddelijke werkelijkheid: „Zou Hij, die het oor plant niet hooren? zou Hij, die het oog formeert, niet aanschouwen“ (Ps. 94:9)?

De openbaring in de Schrift bewaart ons dus eenzijdig voor het platte empirisme, dat geen kennis voor echt erkent, dan alleen, die uit de buitenwereld door zintuigelijke waarneming tot ons komt (immers in den mensch, als mikrokosmos, woont ook de Logos), maar anderzijds leert de Schrift ons ook ons te wachten voor het bodemloos subjectivistisch idealisme, dat de kennis alleen uit het menschelijk ik afleidt. De Bijbel is door en door realistisch. Hij toont ons de wereld als door God gewilde werkelijkheid, uitstralend Zijne eeuwige kracht en goddelijkheid (Rom. 1:20).

Wij zeggen hiermede niet, dat de Schrift een kant-en-klare kennisleer bevat. Maar wel mogen wij zeggen, dat in de Schrift de wijsheidsbeginselen liggen, die den christen-wijsgeer kunnen (en moeten) dienen tot den opbouw van een zuivere en gezonde kenleer.

Ook bij den opbouw van zijn architectonisch-monistische wereldbeschouwing laat de Schrift den denker niet verlegen. Met volkomen handhaving van de dualismen tusschen geest en stof, vrijheid en wetmatigheid, persoonlijkheid en natuurorde, leert de Schrift ons heel de scheppingswereld te zien in den samenhang van een hogere eenheid. Deze eenheid is het creatuurlijke zijn op zichzelf, dat God buiten, maar tevens afhankelijk van Zich, schiep. Maar deze eenheid ligt ook besloten in het doel, waartoe God de wereld in het aanzijn riep. Dit doel is de verheerlijking van de schepping tot verheerlijking Zijns Naams. God houdt al het geschapene vast door eeuwige, alomtegenwoordige, kracht en bestuurt de wereld tot het einde, dat voleindinging, zijn zal.

Het verscheuren van de schepping door de zonde belemmert God niet dit raadsplan der voleindinging uit te voeren. Het vreeselijk dualisme, dat de zonde wekt, wordt, wel verre van de wereld tot mislukking te doemen, de oorzaak (en tevens het middel), dat God andere, en hogere, wegen kiest tot bereiking van Zijn doel. Door een reeks van gloriose genadewonderen herschept God in Christus het ontredderd heelal. Het einde van de wereldgeschiedenis is, dat God, in de bedeeling van de volheid der tijden, wederom alles tot één vergadert in Christus, beide dat in den hemel is, en dat op de aarde is (Ef. 1:10).

Het opsporen van deze genadewerken Gods valt buiten het terrein van het menschelijk verstand. De Schrift noemt deze werkelijkheid, tot beschaming van den wijsgeerigen hoogmoed, verborgenheid (mysterie). Maar deze verborgenis is óók wijsheid, een wijsheid, die den Grieken dwaasheid schijnt, maar die, juist omgekeerd, de wijsheid der wijzen doet vergaan (1 Cor. 1:19).

Arm en naakt staat de trotsche filosofie aan den ingang van den wijsheidstempel, waarin „het dwaze der wereld“, dat God uitverkoren heeft, roemend in den Heere jubelt:

„O, diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! hoe ondoorzoekelijk zijn Zijne oordenen, en onnaspeutelijk Zijne wegen!“

Want wie heeft den zin des Heeren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest?

Of wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal hem wedervergouden worden?

Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem, zijn alle dingen.

Maar aangezien de verlossing herschepping is, kan ook de wijsbegeerte in Christus hare wedergeboorte beleven.

Christus, die onze krankheden droeg, geneest het doodzieke verstand.

Hij is ons van God tot wijsheid geschenken.

Hij leert ons den redelijken (logischen) godsdienst. Hij geeft ons Zijn Woord, opdat de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk (ook het werk

der wetenschap in al hare schoone veelvormigheid!) volmaaktelijk toegerust (2 Tim. 3:17)!

B. W.

LITERATUUR EN KUNST.

Een nieuwe Gezelle-bundel.

Er zijn op het terrein der literaire kunst niet heel veel figuren te noemen, over wie, zoo betrekkelijk kort na hun dood, zooveel al is geschreven als Guido Gezelle.

Ruim 25 jaar geleden (op 27 Nov. 1899) is hij gestorven, de Grootmeester der Vlaamsche kunst, de onvolprezen taalvirtuoos, de christelijke kunstenaar bij uitnemendheid, en sindsdien zijn telkens weer nieuwe boeken en artikelen verschenen over hem en z'n werk, zoodat een overzicht van de Gezelle-literatuur vele pagina's titels zou omvatten. Als men alleen maar beziet de lange lijst artikelen, in memoriam geschreven bij z'n dood (G. Gezelle, Zijn Leven en Zijn Werken, p. 185 vlgg.) — welke lijst nog verre van volledig is — staat men al verbaasd over zooveel belangstelling.

De verklaring van deze veelheid is tweërlei: vooreerst is in de laatste 30, 40 jaren de literatuurstudie met ongemeten schreden vooruitgegaan. Ontelbaar schier zijn de tijdschriften, de essays, de critieken-bundels, die sinds 1890 verschenen zijn en de interesse voor letterkunde is algemeen geworden.

En onmiddellijk daarbij aansluitend staat het feit, dat de rijkdom van Gezelle's productie en de gratie van z'n kunstenaars-talent onuitputtelijke stof leverden voor beschouwing en beschrijving. De psycho-analytische methode van literatuur-studie, die uit het werk van een kunstenaar zijn beeld wil opbouwen, en de historische methode, die van de levensbijzonderheden uit de productie belichten wil, vonden beide ten aanzien van Guido Gezelle overvloed van materiaal. En de hogere synthese, die den mensch en den dichter in Gezelle verbond, maakte de uitgebreide bibliografie tot een verrassende eenheid.

Niet zoo lang geleden nog kwamen enkele nieuwe Gezelle-boeken van de pers, o.m. de groot-opgemaakte biografie van den dichter door den priester Alois Walgrave, (waarvan deel II nog komen moet) en thans is alweer een nieuw werk verschenen, dat zeker een merkwaardige bijdrage tot de Gezelle-studie heeten mag: „Zantekoorn van Guido Gezelle's Dichtveld“, door Caesar Gezelle.

„Zantekoorn“ beteekent „t laatste koren“, naziezing dus. De titel van het boek geeft dus in beeldsprak den inhoud aan: hjeengebracht wordt hier de nalezing van den oogst, die op Gezelle's dichtveld is blijven liggen, nadat de veelheid in de schuren verzameld was. Maar, omdat het koren van Gezelle's dichtveld zoo bijzonder vol van aren is, is ook dit Zantekoorn het vergaderen wel waard. Aan die taak heeft zich Caesar Gezelle, neef van den dichter, gegeven en de ondernemende uitgever (U. M. „Holland“, Amsterdam en B. Meuzing, s-Gravenhage) hebben z'n na-oogst gebundeld. Op den gestyleerden band van het royaal uitgevoerde boek staat de bedoeling der uitgave geteekend en ook uitgesproken in het „colligite fragmenta ne pereant“, verzamel ook wat overig is, opdat het niet verloren ga.

Laten we beginnen met te erkennen, dat de auteur tot dit werk bevoegd en geschikt is.

Door familiërelatie met den dichter verbonden, beschikt hij over velerhande gegevens en nagelaten papieren, en zelf is hij, door studie, en contact met Gezelle's vertrouwd, een Gezelle-kenner als weinigen. Hij gaf daarvan blijk in z'n doorwrochte „Gezellestudie“, die in 1918 verscheen en nog weer het vorige jaar in z'n bundel „Voor onze misprezen moedertaal“.

Er zullen menschen zijn, zoo zegt hij, die vragen waarom deze rapelingen worden uitgegeven. „Gezelle had smaak genoeg en te over, om te weten wat gaar en persklaar was, en wat niet. Gaf hij die brokkelingen en fragmenten niet uit, 't was omdat hij ze 't uitgeven niet waard achtte.... omdat hij ze niet rijp oordeelde....“

Anderen zeggen:

Wij willen den dichter kennen zooals hij is en was, en daartoe kan ook het geringste, dat uit zijn pen vloeide ons van groot nut zijn, om ons nader bij zijne dichterlijke persoonlijkheid te brengen.

De eersten zijn meer de genietters, de fijnproevers. De anderen zijn de geleerden, de studenten, die Gezelle niet alleen mooi, maar geheel willen hebben.

Indien ik de weegschaal aan den kant van de laatste laat doorzinken en een duwtje geef, wie zal mij dat wijten te schande?“

Aldus de introductie van het boek, en het is zeer nuttig, dat we dit weten, want nu kennen we 't karakter er van.

't Is een studieboek, meer dan een dichtbundel, een bijdrage meer tot de Gezelle-studie dan tot de Gezelle-schoonheid en het geeft, door vermelding